

DAHA HIZLI, DAHA YÜKSEK, DAHA GÜÇLÜ—CESEE’NİN BÜYÜME POTANSİYELİNİN ARTTIRILMASI

2 Ekim 2013

YÖNETİCİ ÖZETİ

Diğer yükselen piyasa bölgelerinde olduğu gibi, **Orta, Doğu ve Güney Doğu Avrupa (CESEE) finansal piyasaları** bahardan bu yana **baskı altındadır**. Görece zayıf temel göstergelere sahip olan ülkeler ile önceden daha büyük sermaye akımları çeken ülkeler daha fazla etkilenmiştir. Bazı ülkeler için önemli finansal baskılar yaratabilecek olan yenilenebilecek çalkantıya hazırlıklı olunması, elzem niteliktedir.

Çalkantı ayrıca iyileşme süreci için risk teşkil etmektedir. CESEE, avro alanındaki canlanmadan faydalanmak suretiyle dört yılda ikinci gerileme sürecinden çıkmaya başlamıştır. Hayal kırıklığı yaratan büyüme, son yıllarda ortaya çıkan küçük çıktı açığının artmasına neden olacaktır. Ancak, mali açıklar hala yüksek olduğundan, kamu borcu artma eğiliminde olduğundan ve döviz kurları üzerindeki baskı para politikası alanını daraltabileceğinden, döngü karşıtı politikalara ilişkin politika alanı birçok ülkede oldukça sınırlıdır.

Zayıf büyüme yeni bir sorun değil. Geçtiğimiz beş yılda, CESEE’deki büyüme daha önceki beklentilerin oldukça altında kalmıştır. GSYH’nin yıllık ortalama büyümesi sadece yüzde ½ olarak gerçekleşmiştir ve bu oran, 2008 bahar dönemindeki yüzde 5 düzeyindeki tahminin oldukça altındadır. Durgun performans daha çok, temelde firmaların yatırımlarındaki zayıflığa bağlı potansiyel büyümedeki düşüşten kaynaklanmaktadır. Firmaların yatırımlarındaki zayıflığın sebebi ise; ürünlerine talebin azalması, finansman mevcudiyetindeki azalma ve sürdürülemeyen kriz öncesindeki yatırım patlaması sonrasında bilançolarda düzeltme yapma ihtiyacıdır.

İleriye baktığımızda, **potansiyel çıktıdaki büyüme karşısındaki rüzgarların dikkate değer ölçüde olduğunu görüyoruz;** ki bu karşı rüzgarlar işsizliğin azaltılmasını ve kamu borç oranlarının daha rahat düzeylere getirilebilmesini zorlaştıracaktır. Özellikle Batı Avrupa’daki ortak bankalardan kaynaklanan sermaye akışları, muhtemelen düşük düzeyde seyredecektir; CESEE’nin ticaret ortaklarındaki büyümenin ılımlı düzeyde seyretmesi tahmin edilmektedir; ve çalışma çağındaki nüfusta izlenen düşüş ivme kazanmaya başlamaktadır.

Bu nedenlerle, “Daha Hızlı, Daha Yüksek, Daha Güçlü” büyümenin sağlanması elzemdir ve aşağıdakileri gerçekleştirmek adına kararları adımların atılmasını gerekli kılacaktır:

- **Krizden arda kalanların ele alınması.** Kredi sağlamak ve büyümeyi desteklemek adına sağlıklı bir finans sektörünün varlığı kritik öneme sahiptir. Geri dönmeyen kredilerin çözümünün önündeki yasal, yargısal ve vergi ile düzenleyici alanlarındaki engellerin azaltılması, endüstriyel yeniden yapılanmayı ve bankaların bilançolarının düzeltilmesini kolaylaştıracaktır. Mali tamponların yeniden oluşturulması, risk primini ve borçlanma maliyetlerini azaltacak ve özel sektör için faydalı olacaktır.
- **Ticaret sektörünün canlandırılması .** Daha dengeli büyüme kaynakları, büyümeye ilişkin görünümü iyileştirecektir. Ampirik çalışmalar göstermektedir ki; daha açık ekonomilerde daha yüksek büyüme kaydedilmiştir. Küresel tedarik zincirine daha yakinen entegre olunması , daha hızlı teknoloji transferi ve hızlı gelir yakınsaması sağlayacaktır.
- **Yatırım ortamının iyileştirilmesi.** Düzenlemelerin basitleştirilmesi ve rekabetin artırılması, yatırımcının korunması ve sözleşmelerin uygulanması, birçok ülkenin öncelikleri arasındadır. Bazılarında, büyük, zarar eden devlet teşekküllerinin yeniden yapılandırılması ve/veya özelleştirilmesi ile yönetişimin ve şeffaflığın artırılması da kritik öneme sahiptir.
- **İyi işleyen bir işgücü piyasasının sağlanması.** Yüksek işsizlik oranının, geçiş sürecinin ilk aşamalarından itibaren sorun teşkil eden büyük yapısal bir bileşeni mevcuttur . Aktif işgücü piyasası politikalarının iyileştirilmesi, çalışanların yeniden eğitimi ve yerleşiminde iyileşme sağlayacaktır. İşgücü piyasası sonuçlarının iyileştirilmesi amacıyla işsizlik yardımlarının ve sosyal programlarının daha iyi hedeflenmesinin yanı sıra, meslek eğitimi ve yüksek öğretim reformu da gerekli olabilir.